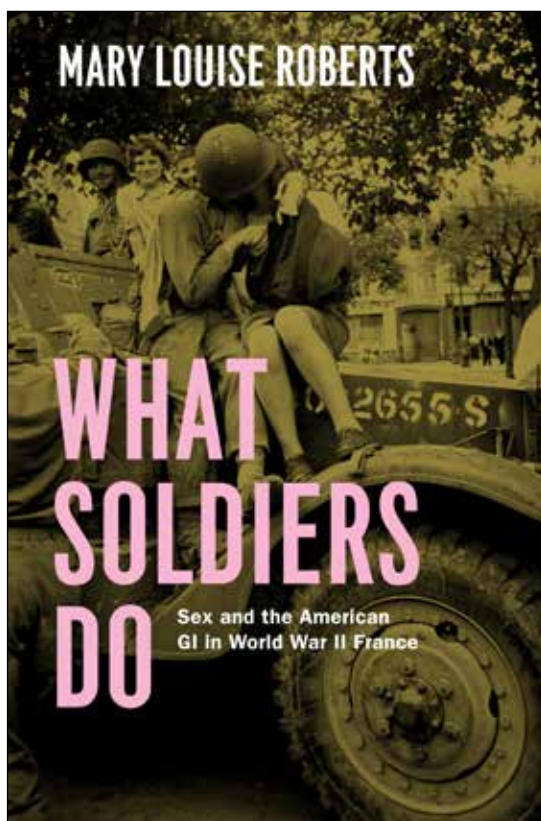

Mary Louise Roberts: WHAT SOLDIERS DO. SEX AND THE AMERICAN GI IN WORLD WAR II FRANCE. Chicago, London, The University of Chicago Press, 2013, 368 strani.

Mary Louise Roberts je profesorica zgodovine na ameriški univerzi v Wisconsinu. V svojih raziskavah se pretežno posveča zgodovini Francije, tematsko najbliže pa ji je zgodovina spolov in tudi njena zadnja knjiga v tem oziru ni izjema: razkriva nekatere temne plati izkrcanja v Normandiji in v naslednjih dveh letih, ki so jih ameriški vojaki preživeli na francoskih tleh. *What Soldiers Do* je prav toliko knjiga o zmagi in uspehu, kot tudi o ponižanju in sramoti. Je natančna in poglobljena raziskava, ki ne bo pustila ravnodušnega zahtevnega bralca in poznavalca zgodovine obdobja ob koncu druge svetovne vojne, kot tudi ne radovedneža, ki bo nanjo po naključju naletel ob brskanju po svetovnem spletu ali knjižnih policah.

Avtorica nam s knjigo ponuja prav to, kar obljublja v naslovu – raziskavo o spolnem življenju ameriških vojakov po izkrcanju v Normandiji junija 1944. Hkrati nam ponudi tudi obširno razlago ameriške propagandne kampanje, ki je spodbudila in privedla do spolnih ekscesov v tednih in mesecih, ki so sledili osvoboditvi Francije izpod primeža nacistične okupacije. Poleg osrednje teme, torej problematiko prostitucije v osvobojeni Franciji, se ta tesno prepleta tudi s kočljivo tematiko rasizma v vrstah ameriške vojske. Svojo študijo je avtorica utemeljila na številnih virih – od ameriških dokumentov vojnega ministrstva do francoskih policijskih zapisnikov, hkrati na podlagi vojaškega propagandnega materiala in časopisov ter pripovedi udeležениh. Besedilo je tudi živahno dopolnila s številnimi odlomki iz dnevnikov, pisem in policijskih zapisnikov ter ga obogatila s skrbno izbranimi fotografijami in stripi iz časopisov. Branje je tekoče in bralca večkrat preseneti z zanimivimi zgodbami in anekdotami.

Knjiga je razdeljena na tri poglavja. Prvo (*Romance*, str. 13–110) prikazuje ameriško bombardiranje in izkrcanje v Normandiji, ki je popestrjeno s številnimi spominskimi pripovedmi in zapisi lokalnega prebivalstva. Avtorica uspešno zajame

občutke sreče, veselja in navdušenja, ki so se v prvih dneh mešali z občutki strahu, sramu, poraza in vonjem po smrti. Opisana so prva srečanja med civilnim prebivalstvom in ameriškimi vojaki, v katerih je osrednji problem predstavljalo jezikovno sporazumevanje. Velik del poglavja je posvečen kreaciji in delovanju mita o možitosti ameriškega vojaka (str. 57–84), katerega poznavanje je nujno, če želimo razumeti odnos, ki so ga vojaki imeli do lokalnega prebivalstva. Stereotipi o zaostali Franciji in Francozinjah kot lahkih ženskah, potencirani s strani osrednjega propagandnega časopisa ameriške vojske *Stars and Stripes*, so imeli izreden vpliv na odnos ameriških vojakov predvsem do žensk. Po drugi strani pa je ravno ta odnos močno vplival na francoske moške, za katere je izguba »svojih« žensk simbolizirala poraz na vseh nivojih – od bojišč do lastnih domov. Hkrati pa je ta »kriza možitosti«, kot jo opisuje avtorica, za Francijo simbolizirala tudi izgubo statusa velesile in s tem nacionalno degradacijo (str. 85–110).

Drugo poglavje (*Prostitution*, str. 111–192) je posvečeno osrednji temi knjige: prostituciji. Prve fotografije po izkrcaju v Normandiji, ki so prikazovale ameriškega vojaka obkoljenega s francoskimi dekletji, so postale simbol ameriške »dobre vojne« (*»good war«*) (npr. fotografija str. 8). Ameriški vojaki pa s seboj niso prinesli le zmage in svobode, temveč tudi številne dobrine, ki jih v opustošeni in revni Franciji ni bilo mogoče dobiti. Vse, od otrok do odraslih, so razveselili z žvečilnimi gumiji, bomboni, čokolado in cigaretami. Te so vojaki prve dni in tedne delili med prebivalstvom, kaj kmalu pa se je iz tega razvila črna borza. Lokalno prebivalstvo je s temi dobrinami pričelo veliko služiti, saj so cigarete na črnem trgu dosegale vrtoglavo visoke vrednosti. Hkrati pa je prišlo tudi do velikega razmaha prostitucije, kjer so ženske svoje telesne usluge nudile za denar, pa tudi samo za košček čokolade ali cigareto. Slab ekonomski položaj, ki je bil značilen za takratno Francijo, je bil najpogostejši razlog za zatekanje k tovrstnemu načinu zaslužka, za ameriške vojake pa so bile te »usluge« lahko dostopne in poceni.

Nekontroliran trg prostitucije je kvaril mestno podobo, saj so ljudje na vsakem koraku naleteli na ameriškega vojaka in dekletje, ki spolno občujeta (str. 149–151), hkrati pa je bil to tudi izvor številnih spolnih bolezni. Za ameriško vojsko je to predstavljalo resen problem, hkrati pa tudi strah, da bi novice o dogajanju v Franciji dosegle ženske v ZDA. Vojne oblasti so zato to podobo skrbno skrivale pred domačo javnostjo in s strogo cenzuro preprečevale, da bi ameriški pisni mediji pisali o tem. Za razliko od sistema, ki so ga vzpostavili nacisti v času okupacije, je bil njihov sistem zelo neorganiziran, bordeli so propadali, ameriškim vojakom pa so prepovedali vstop vanje (str. 139). Zato se je večina spolnih aktov dogajala v cenениh hotelih ali kar na ulici. Da bi to zaježili, so nekateri generali za svoje vojake organizirali (ali vsaj skušali) javne hiše, kar pa so vojne oblasti strogo prepovedovale in sankcionirale. Kljub temu, da je bil namen generalov predvsem povečati nadzor nad prostitucijo in omejiti širjenje spolnih bolezni (poleg očitne želje, da bi svojim vojakom ponudili malo »zabave«), vojne oblasti za to niso imele posluha. Po oceni avtorice najverjetneje zato, ker so se zdale reakcije ameriške javnosti na novice, da vojska podpira prostitucijo v Franciji (str. 161). Po drugi strani pa so spodbujali delitev kondomov, ki bi preprečili spolne bolezni. S tem je bilo jasno, da temeljni problem ni bila prostitucija in »nemoralno« življenje ameriških vojakov, temveč predvsem strah pred širitvijo spolnih bolezni in posledično novic, ki bi ob prevelikem izbruhu lahko prišle v medije.

Tretje poglavje (*Rape*, str. 193–261) se tematsko prepleta s kočljivo problematiko rasizma znotraj ameriške vojske. Jasno je, da je v neurejenih razmerah prihajalo tudi do (domnevnih) posilstev, ki so bila po besedah avtorice (str. 197) najverjetneje najbolj razširjen vojni zločin na evropskih tleh. V Normandiji so se posilstva dogajala predvsem v dveh večjih valih; prvi poleti 1944 in drugi spomladi 1945. Statistični podatki prikazujejo (str. 195), da je bila večina obsojenih zaradi posilstva afro-ameriškega porekla. Razlogi za to so bili različni, dejstvo pa je, da je bil rasizem na splošno zelo razširjen v ameriški vojski, kjer je bilo afro-ameriško osebje večkrat zadolženo za postranske dejavnosti in ne za bojevanje. Kljub temu torej, da so ti predstavljali le 10 % vseh vojakov, je bil njihov delež v »ozadju« bojov, torej v oskrbi vojske, mnogo večji (str. 203). Zaradi narave svojih dejavnosti so ti imeli mnogo več stika z lokalnim prebivalstvom, kot vojaki na bojiščih, manjša mobilnost pa je omogočala tudi prijave domnevnih posilstev – vojaki so se navadno v kraju ustavili le za noč, medtem ko je spremljajoče osebje v istem kraju ostalo dlje. Avtorica predstavi (str. 205–223) še mnoge druge razloge in okoliščine, ki so privedle do številnih obsodb Afro-Američanov, pri čemer so dozdejšnje raziskave spregledale številne dejavnike. Med drugim izpostavi (str. 206–211), da so bile obsodbe afro-ameriških predstavnikov vojske mnogo hitreje in lažje sprejete, medtem ko so bile za ostale večkrat ovržene na podlagi upravičenega dvoma (*reasonable doubt*). Avtorica meni (str. 223), da so bile te obsodbe tudi voda na mlin za ameriške vojne oblasti, ki so tako lahko prikazale posilstvo kot zločin Afro-Američanov in ne splošen problem ameriške vojske.

V knjigi sta spretno prepleteni dve zgodbi; prva je zgodba ameriških vojakov, ki so zmago proslavili v izobilju in si, poleg pijačevanja, privoščili tudi poceni spolne usluge, druga pa je zgodba lokalnega prebivalstva, na obeh katerih se je vse to dogajalo. Francozi so prostitucijo doživeli kot sramoto in še eno v vrsti ponižanj, ki jih je prinesla druga svetovna vojna. Prihod ameriške vojske je bil zanje šok, ki je prinesel zavest, da za Francijo ni več prostora na zemljevidu svetovnih velesil (str. 260). V ameriški javnosti je podoba te vojne še vedno in zgolj pozitivna. »Dobra vojna« je bila vojna s pravim namenom in z nespornimi sredstvi. *What Soldiers Do* je študija, ki bi lahko sprevrgla to predstavo, vendar to ni bil namen avtorice. Pravzaprav bralec ne dobi občutka, da je namen knjige kakorkoli oskrniti obstoječo podobo »dobre vojne« v ameriških očeh (za to bi bilo najbrž potrebnega tudi mnogo poguma). Gre torej predvsem za znanstveno raziskavo, ki želi opozoriti, da zmaga ni nujno samo pozitivna, temveč zajema tudi številne mešane občutke strahu, ponižanja in sramote. Gre za pripoved o tem, da so bili tudi ameriški vojaki pač samo vojaki, ki so se vsak na svoj način borili z vojnimi travmami in se na svoj način soočali z zmagoslavjem. Pravzaprav je ravno slednje morda največje razkritje te knjige, saj ameriškega vojaka postavlja na enako raven kot pripadnike drugih armad, ki so se soočali z enakimi travmami, ne glede na to na kateri strani bojne linije so se borili. Prostitucija in posilstvo sta namreč bila ob koncu druge svetovne vojne značilna za vsa svetovna bojišča in tudi Normandija pri tem ni bila izjema.

Urška Lampe